

DIOGEN pro culture magazine & DIOGEN pro art magazine -ISSN 2296-0929; ISSN 2296-0910

Publisher Einhorn Verlag, Kusknacht, Switzerland

E-mail: contact_editor@diogenpro.com / WWW: <http://www.diogenpro.com/>

Senahid Nezirović

za DIOGEN pro kultura magazin

POEZIJA BUDUĆEGA KNJIŽEVNOG NOBELOVCA

Niels Hav: „Udate žene u Kopenhagenu“, poezija, Književni klub Brčko distrikt BiH, 2012.

Kada sam davne 1988. godine, susreo mog dragog prijatelja **dr Asima Halilovića**, redovnog profesora Pedagoške akademije-Univerziteta u Tuzli, on me je tad obradovao sa rijetkim poklonom- autorskim primjerkom knjige: „**Poruke humanosti i ljubavi**“ (Zbornik u kome su obrađena 84 književna nobelovca!). Stari dobri prof. Asim Halilović je, u maniru vrsnog istraživača, iznio pred kulturnu javnost ondašnje Jugoslavije i BiH, jedinstven projekat baveći se ovom tematikom, do u detalje. Na samom početku je knjige foto-kopija „**Testament Alfreda B. Nobela**“, gdje, između ostalog, stoji: „... *podijeliće se svake godine onim osobama koje budu prethodne godine dale najveći doprinos dobrobiti čovječanstva... j e d a n dio osobi koja napiše najzapaženije literarno djelo s idealističkom tendencijom...*“ (str. 5). U dijelu knjige, pod naslovom: „Pregled književnih nobelovaca po zemljama“, stoji podatak da su dosad iz Danske samo trojica (3) autora laureati ove najvrijednije književne nagrade: Karl Gjellerup,

Henrik Pontoppidan i Johannes Vilhelm Jensen (str. 520)! No, kad već otpočeh s otčitavanjem poetskih tekstova danskoga književnika Nielsa Hava (r. 1949), u knjizi: „**Udate žene u Kopenhagenu**“ (i druge pjesme), ubrzo dođoh do zaključka da bi se ovoj trojici uskoro mogao pridružiti i pjesnik čija poezija se, jednostavno, utiskuje u dušu i misao čitaoca! Prečicama...

Zašto iznosim ovakvu tvrdnju? Niels Hav ima svoje prevodioce na svim stranama svijeta, počev od engleskog, francuskog, španskog, portugalskog, italijanskog, holandskog, arapskog, kineskog, turskog, hebrejskog, makedonskog, albanskog, pa sve do srpskog i hrvatskog jezika, tako da to daje svojevrsnu međunarodnu dimenziju ovom pjesniku. Treba napomenuti da su za izbor pjesama uvršten u ovoj knjizi najzaslužniji: **Milena Rudež** i **Žarko Milenić**, kao i **Tatjana Simonović Ovaskainen**, koje su doprinijeli da čitaoci našeg jezičkog područja osjete svu ljepotu i jednostavnost pjevanja danskog pjesnika Nielsa Hava. Također, angažovanost pjesnika N. Hava urodila je plodom i on se mnogo puta odazivao kao gost najuglednijih festivala poezije gdje se susretao sa drugim kolegama po peru i govorio svoje stihove. Ogroman doprinos u otčitavanju i boljem razumijevanju njegove poezije ima i ova knjiga u koju su uvrštena 44 poetska teksta, koja zaslužuju primjeren kritički osvrt. Ah da, pjesnika poput Nielsa Hava čini sjajnim piscem i to što ima i svoje književne kritičare, koji su u cijelom procesu dodjele „Nobela“ nezaobilazni (kao što je slučaj s rahmetli akademikom M. Šamićem, koji je prvi odbranio doktorsku disertaciju na našem jedinom književnom nobelovcu I. Andriću, na čuvenoj Pariškoj „Sorbonni“!).

Iako pjesme nisu podijeljene, u formalnom pogledu, u cikluse, ipak tematsko-motivski one se „lijepe“ jedne za druge. Odmah na početku susrećemo dvije pjesme izrazito ljubavnog sadržaja koje mogu raznježiti baš svakog čitaoca: „Tebi zlato moje maleno“ i „Tvoje lice“, u kojima je ispoljena maksimalna ekonomičnost poetskog iskaza, konciznost i lapidarnost. Iza ovih slijede, ponovo, dvije karakteristične: „Bijeli glog“ i „Muhe“, u kojima Niels Hav slika, jer njegova poezija nosi u sebi sliku do slike, prirodu: biljke i insekte. Nakon toga, nailaze još dvije „Očev ručni sat“ i „Mrtvi nemaju telefona“, znatno duže ali nimalo ne zaostajući po efektности opjevanog. Ovdje pjesnik Hav koristi svoje

iskustvo novelista i realizuje prstenastu kompoziciju pjesme koja neodoljivo podsjeća na – dosjetku! Potom su tu, „udarna“ pjesma po kojoj je i cijela knjiga dobila naslov: „**Udate žene u Kopenhagenu**“ (str. 11.), i neznatno variranim motivom pjesma „Jednostavno genijalno“. Obje karakterizira pragmatizam u pjevanju. Iako su različite po dužini, na mene ostavlja znatno veći utisak duža pjesma pod naslovom „Žene iz Kopenhagena“ (str. 34/35.), zato što je i ovdje sveprisutan zaljubljeni Hav a njegova skokovita asocijativnost - impresionira!

A onda slijedi – ledeni naslov: „Ledeni čovjek“, nastala kao posljedica ili reagovanje na informaciju o pronalasku ostataka pračovjeka „Homo Tyrolensis“, u jesen 1991. godine, ispod jednog ledenjaka na granici između Italije i Austrije. Fascinantno je kako se od šture informacije može napisati lijepa pjesma! Istina je da i fakti pomažu pjesnicima...

Gotovo kao i prethodno uvršten u ovaj izbor, iznenađuje dužinom i sljedeći poetski tekst: „U odbranu pjesnika“, koji obilježava ironiziranje i samoironija. Niels Hav je ovdje nabrojao sve razloge „pro et contra“ koji su presudno važni za percepciju savremenog pisca. Zapravo, pjesma se preobražava u zanimljivu projekciju gdje pisac ne pada u zamku pukog inventarisanja stvarnosti, nego sigurno vodi pjesmu od početka do kraja.

Pjesma „Ljubav“ nas vraća u one tokove koji su N. Havu najbliži i omiljeni. Iskustvo dominira nad emocijama, dok u poenti pjesnik N. Hav poredi zbivanja koja su poznata iz slavne porodice Schuman. U plemenitom nastojanju određivanja Ljubavi, izricanju voljenja pjesnik rizikuje da ga se mlatne njegovom knjigom u vrat, što je paradoksalno!

Opet slijede dvije pjesme koje su čvrstim nitima isprepletane i povezane sa motivom smrti: „Posjeta mog oca“ i „Često mi je bila utjeha“. Motiv odnosa u porodici, posebno onaj između sinova i očeva, ili obratno, prisutan je u svakoj književnosti pisanoj svim jezicima svijeta. Kod Nielsa Hava, otac je oličenje rada i poduzetništva, zauzetosti – čovjek kojemu je teško povjerovati da pisanje pjesama nije uzaludan posao! Svijest o dominantnosti duha u svemiru je bila opsesija gotovo svih književnih stvaralaca i o njoj N. Hav, na svoj pjesnički način razmišlja

u pjesmi „Slučajno“. U materijalnom svijetu, opterećenom posjedničkom psihologijom, gdje više nema nikakve mjere, ne postoji – sudbina, nego slučajno kao nonsens.

„Dijalekt“ je briljantno svjedočanstvo u kome dolazi do izražaja pjesnikovo shvatanje Ljepote kao realnosti, ali ne u smislu pomalo već prevaziđene romantike koja je neodrživa u doba okrutnog neoliberalnoga kapitalizma, sa recidivima iz feudalnog doba! Riječi su za N. Hava najneophodniji materijal za zidanje konstrukcije pjesme, ali je on svjestan da su riječi i

izvor konflikata! Ovdje se ne prihvata mogućnost imenovanja pjesnika kao žrtve, nego se pjesnik Niels Hav radije opredjeljuje da to nazove samoobmanom. Ponekad se čini da su svi njegovi pjesnički formulisani stavovi i sudovi – održivi, u svakom vremenu i prostoru...

Za razliku od pjesama ozbiljnog sadržaja koje bi se mogle čitati i sa leptir – mašnom, pjesma „Ovdje smo“, natopljena je komičnom scenom koju je pjesnik Niels Hav iskusio na jednom od svojih mnogobrojnih putešestvija širom svijeta. Nedostatak komunikacije riječima i jezikom, lakše se nadoknađuje mimikom i gestama tako da nam pjesnik Hav sugeriše nije li čovjek na svom putu u budućnost, u želji da imenuje sve što je mogao – sagorio? Pokušaj orjentisanja mapom, na taj najracionalniji način, postaje izlišan jer u nekom drugom prostoru i vremenu vladaju drugi zakoni – smijeha, tuge ili zaborava... kako je pisao jedan drugi veliki nobelovac, porijeklom Europljanin...

I pored toga što je njegov motiv Bogohuljenje u pjesmi „Bezbožnik“, Niels Hav piše sveto ime Božije – Velikim početnim slovom! Njegova vjera se ogleda u nedjeljnom odlasku „u crkvu slušati orgulje“ (str. 22). Čini se veoma efektivnim poređenjem ili metaforom njegov odlazak „između dvije njive“ (vjerovanja i nevjerovanja), „i piša(nja) uz vjetar“ (bijeg od pomodnosti napadnog vjerovanja iz utilitarnih pobuda!). U ovu skupinu bi se mogle ubrojati i pjesme pod naslovima: „Sve religije su hipoteze“ (str. 30.) i „Postati odrastao čovjek“ (str. 31.). Na sličan je način koncipirana i pjesma „naivnog“ naslova: „Ćorabaka“. Miris davnog djetinjstva, te igra iz najranijeg perioda njegova života služe mu kao predložak za

razvijanje kompleksnijeg odnosa: mrak-svjetlo! Smijeh i ovdje izbijaju na površinu, ali onaj smijeh neopterećenog djetinjstva bilo kakvim brigama ili obavezama koje će, kasnije, nametnuti život i zreo period. Variranje motiva mraka i svjetla, ili prethodnog u pjesmi „Bezbožnik“, Niels Hav u sljedećoj pjesmi „Nemojmo uvećavati smrad straha“ to neznatno modifikuje u najdominantniji odnos: dobra i zla. Preosjetljivost pjesnika se lako čita i u javnom prevozu (autobusu, tramvaju ili trolejbusu), ali u odgovornom čovjeku N. Havu ima dovoljno širine da u poenti pjesme oda poštovanje svakom „onom ko svakog jutra rano ustaje“... (str 24).

Poezija Nielsa Hava je natopljena latentnom erotikom u mnogim tekstovima koje smo već spomenuli, ali u sljedećoj pjesmi dolazi do punog izražaja frivolna erotika: „Pokaži mi grudi“ (str. 38/39.):

Kad sam gladan, misli na tvoje grudi,
koje nikad nisam uspio vidjeti,
i na tvoje ruske oči u prolazu,
dok odsutno i unezvjereno gledaš po prostoriji
kao jedna od tri Čehovljeve melankolične sestre,
koje sve vrijeme piju čaj, dok pričaju
o svom putu za Moskvu.
Ah, hajde pleši ove noći sa mnom
u noćnom kafeu u Moskvi.

Život je, najzad, tako složen
A još sviraš i klavir i živiš s pogledom
na groblje, gdje zimsko sunce žmirka
i razmišlja cijelo popodne
između nadgrobnih spomenika.

Ah, hajdemo plesati zajedno ove noći
u noćnom kafeu u Moskvi.

Kad sam gladan, mislim na tvoje grudi,
tvoje ruske usne, žućkasto svjetlo u tvojoj kuhinji
- koje također nikad nisam uspio vidjeti -
tvoj krhki zglob, dok siječeš
hljeb i polako jedeš stojeći i gledajući
na groblje i dok odsutno slušaš
jednu neobuzdanu simfoniju Rahmanjinova.

Ah, hajde pleši ove noći sa mnom
U noćnom kafeu u Moskvi.

Onaj koji oklijeva gubi vrijeme: Želim napokon
vidjeti tvoje grudi! Čehov je pio šampanjac
na samrti, a Rahmanjinov je umro u Americi;
crna rupa nas sve čeka. Onda samo dođi,
takva kakva si, pođimo u Moskvu!
Ah, želim plesati s tobom ove noći
u noćnom kafeu u Moskvi.

Nema sumnje da ova pjesma spada u najbolja književno-umjetnička ostvarenja uvrštena u knjigu „**Udate žene u Kopehangenu i druge pjesme**“! Mnogo je razloga za ovu tvrdnju, ali u prvom redu je tu efektno ponavljanje koje iz molećivog tona prelazi u zapovjedni: **želim**, u poenti pjesme! Ruku na srce, pjesniku Nielsu Havu se mora priznati da piše s empatijom koja se rijetko susreće i čita. Proživljenost njegovih stihova je na najvišem stepenu! Skupa s ovom, tu su i druge pjesme u kojima se ogleda međunarodno iskustvo: „April, Pariz“ (str. 36.), „Kafe Puškin“ (str. 40.), i „Moskva“ (str. 41.), uz neizostavno variranje muško-ženskih odnosa!

Možda za nijansu manje lijepe i uspjele su pjesme: „Dvostruka ekspozicija“ (str. 43.), „Kad budem slijep“ (str. 44.), i „Pjesma“ (str. 45.), dok u pjesmi „Šutnja“ (str. 47.) Niels Hav raspravlja o staroj poslovi, poznatoj u svim narodima i na svim jezicima, odbijajući da se ne začudi, da ne ostane u čudu pred ovim fenomenom „ćutologa“ što je svojstveno „rasnim“ pjesnicima i vrhunskim stvaraocima koji ne pristaju na – šutnju! Izostavljajući prvi dio stare narodne poslovice o „šutnji kao zlatu“, pjesnik N. Hav sugerije na nenametljiv način sav taj užas i krhanje harmonije ljudskog postojanja. Za Nielsa Hava šutnja je – izdaja!

Niels Hav je i pjesnik snažnih kontrasta. Na primjer, u pjesmi „Ohrabrenje“, on se na njemu svojstven način ruga dosezima modernog doba u kome živi savremeni čovjek:

Zar nije okrjepljujuća misao,
da ćemo za ovih nekoliko decenija i mi
i cijela ova posrnula epoha,
sa svojim retardiranim predsjednicima,
izlizanim argumentima.
bijednim TV voditeljima, zatupljenim novinarima,
debilnokapitalističkim sretnim horom
otići? Zauvijek!

Mi ćemo nestati

Oni će nestati

Ja ću nestati.

Ti ćeš nestati.

Sve ovo će nestati.

Hura! (str. 48). Umjesto da bude slobodan, savremeni čovjek robuje do vlastite propasti. Kod Nielsa Hava, u njegovoj viziji, nadu potapaju mediokriteti i glupost, bez presedana! Radost se ogleda u poetskom naslovu i sjajnoj poenti gdje usklikuje: „Hura!“ Gradacija osjećajnosti kod Nielsa Hava, također, lijepo dolazi do izražaja i u pjesmi „Moja fantastična olovka“ (str. 49.), koja se može označiti kao program za pisanje anti-poezije. U ovom slučaju, iskrenost koja je svojstvena

pjesniku Nielsu Havu, dolazi u otvoreni sukob sa prevarantskim anonimima iz „Bikuben banke“ ili neke njoj slične majke, sestre ili kćerke...

I, konačno, u posljednjem poetskom naslovu „Duša igra u svojoj kolijevci“, uvrštenoj u ovaj, zaista reprezentativan izbor – cjelinu, pjesnik N. Hav uranja u preispitivanje samog sebe, postojanja i Sudbine. Buntovnik se ovdje pomiruje s onim što mu je unaprijed određeno ali nepoznato. Sa tom razlikom što je on ovdje opčinjen životom ljudi u delti rijeka, koje su nezaustavljive u meandriranju svog toka, nalik pjesnikovim nabujalim mislima. Pjesnik Hav impresioniran je njihovom „prisnošću s mjesecom“ (str. 52), dok za privilegovane ostavlja mogućnost življenja „na njemu“. Paralele su očigledne: kako god se Aska igra s vukom i trijumfuje kod našeg nobelovca Ive Andrića, tako se kod danskog pjesnika Nielsa Hava duša igra u kolijevci, dok „srce lupa slobodno!“ Višeznačnost i slojevitost poetskog teksta koji se razliva kao u delti neke rijeke jedna je od osnovnih karakteristika poezije Nielsa Hava. Uz sve dosad varirane motive, on uvodi i onaj presudni: odnos tek rođenog djeteta i starca, sintezu simboličkog rađanja i smrti (povezanost sa grobljima i mrtvima!). Pjesnik Niels Hav je protiv svakoga getoiziranja, ograda u podijeljenom svijetu na nacionalne književnosti!

Smatram da su svi književno-kulturni poslenici koji su bili uključeni u projekat objave nove knjige danskog pjesnika Nielsa Hava: „**Udate žene u Kopenhagenu i druge pjesme**“ (Milena Rudež i Žarko Milenić, kao i Tatjana Simonović Ovaskainen), n a m i r i s a l i poeziju ovog, samo rođenjem skandinavskoga književnika, koji sada pripada i našoj literaturi, budućega književnog nobelovca i besmrtnog pisca!